
V SPOMIN
IN MEMORIAM

Jani Cvetko, roj. Tomažič (1965–2013)

363

Jana Cvetko, 1999

Z Jano sva se spoznala v prelomnem osamosvojitvenem letu 1991. Že leto dni sem bil vodja Muzeja neevropskih kultur v gradu Goričane pri Medvodah, dislocirani enoti Slovenskega etnografskega muzeja. V prispevku “Kako naj vam prodamo modrino neba – Kako dolga je pot iz utopije v realnost” (Etnolog 1991: 195–201) sem opisal prostorsko, kadrovsko in konceptualno preobrazbo tega muzeja. Že od samega začetka sem načrtoval kadrovske okrepitve. Spomladi

1991, še pred osamosvojitvijo, je Republiški zavod za zaposlovanje razpisal poseben program časovno omejenega sofinanciranja mladih diplomantov. Ko sem to izvedel, sem na strokovnem kolegiju predlagal, da zaposlimo v Muzeju neevropskih kultur vsaj enega kustosa – pripravnika. Takratni direktor dr. Ivan Sedej in ostali kolegi in kolegice so se strinjali. Tako sem pohitel (bilo je maja) na Filozofsko fakulteto, kjer sem v knjižnici Oddelka za etnologijo srečal kolegico Neno Židov in jo povprašal, če pozna kakšnega nadobudnega diplomanta ali diplomantko, ki bi jo zanimalo delo v Muzeju neevropskih kultur. Nena je takoj “izstrelila”, da bi bila za to delo idealna Jana Tomažič, ki je prav tisti dan opravljala svoj zadnji izpit. Pohitim naj v zgornje nadstropje, kjer jo bom našel. In res, na hodniku, pred zaprtimi vrati izpitne komisije, sem zagledal drobno dekle, iskrivih oči, s hudomušnim nasmeškom. Izžarevala je tako pozitivno energijo, da je človeka takoj spravila v dobro voljo. V nekaj minutah sem ji predstavil priložnost enoletne zaposlitve v Muzeju neevropskih kultur, s tem “oddelano” pripravništvo in prve muzejske izkušnje v “nacionalki”, ki so bile v tistem času vse, brez izjeme zaradi državnega kadrovskega “embarga” nedostopne za mlade iskalce prve zaposlitve. Brez predolgega razmišljanja je Jana zgrabila priložnost. Tako jo je, še predno je formalno zaključila študij, že čakala prva služba v muzeju. Formalnosti z Zavodom za zaposlovanje smo dokaj hitro uredili in naš “goričanski team” Rozi, Brane in moja malenkost smo se obogatili z novepečeno diplomirano etnologinjo in sociologinjo kulture Jano Tomažič.

Ker je bil muzej že leto dni zaradi gradbene obnove bolj ali manj zaprt, smo iskali priložnosti za njegovo delovanje izven gradu Goričane. Misijonsko središče v Ljubljani je načrtovalo jeseni 1991 Vseslovenski misijonski kongres in ob tej priložnosti so želeli prikazati razvejano delo slovenskih misijonarjev in misijonark tudi z občasno razstavo iz misijonskih dežel. Misijonsko središče ima svojo zbirko predmetov predvsem iz Azije, Afrike, Oceanije in Južne Amerike, a najbogatejše zbirke neevropskih predmetov je imel Muzej neevropskih kultur v Goričanah. Tako smo novonastala ekipa: dr. Zmago Šmitek, Jana Tomažič, arhitekt Marjan Paternoster in jaz začeli s pripravo razstave. Brskali smo po predmetih, ustvarjali koncept in v največjem delovnem zanosu nas je prehitela osamosvojitvena vojna. Nepozabni bodo ostali trenutki, ko sva z Jano po alarmu siren pred zračnim napadom hitela iz prostorov Nadškofije na Ciril-Methodovem trgu, kjer so imeli shranjene zbrane predmete misijonarjev, v evakuacijsko zaklonišče ljubljanskega Magistrata in prečemela z mnogimi “sotrpini” nekaj ur v negotovosti. Eden evakuirancev je imel s seboj tranzistor, da smo lahko sledili dogajanju na prostem in poslušali glas Jelka Kacina, takratnega znamenitega PR-ovca, ki nas je preko radijskih valov strašil o raketiranju Krvavca in možnosti bombardiranja Ljubljane. Skratka, take trenutke si človek zapomni za vse življenje in z Jano sva se v “tveganju” najinih življenj zbližala. Postala sva dobra prijateljca.

Saj kdo pa se ne bi spoprijateljil z Jano?! Če se ozrem z današnje perspektive na ta “osamosvojitveni” čas, so bile nekatere prigode tudi rahlo humorne, a takrat je bilo vse skupaj videti zelo zares. Jane ni zajela panika, kot nekatere “sotrpine” v zaklonišču Magistrata, temveč je na vse dogajanje gledala z velikim optimizmom.

Osamosvojitvena vojna je še trajala in naslednje dni sva se po ovinkih in kolovozih vozila v Goričane, včasih z mojo katrco, včasih pa z njenim jucecem. Šmitek, Paternoster, Jana in jaz se nismo ustrašili osamosvojitvene vojne in smo nemoteno nadaljevali s pripravami na razstavo. Rezultat je bila jesenska razstava *Slovinci v misijonih*, ki smo jo postavili najprej v Viteški dvorani v Križankah (20. do 29. september 1991) in nato v Kulturnem domu Srečka Kosovela v Sežani (11. do 20. oktober 1991). Razstava je bila zelo odmevna, saj je bila prvi večji muzejski kulturni dogodek v samostojni Sloveniji. Odprl jo je sam predsednik prve slovenske vlade Lojze Peterle.

Že zgodaj v letu 1991 sva z Borutom Rovšnikom zasnovala in organizirala muzeološko prireditev Muzeoforum, ki je začela potekati v Cankarjevem domu in tako postala znana širšemu krogu slovenskih muzealk in muzealcev. Posledica tega je bila, da sem bil 15. oktobra 1991 izvoljen za predsednika Zveze muzejev Slovenije. Kot moja najožja sodelavka je Jana seveda vse to doživljala z menoj. Ker se je njena enoletna zaposlitev bližala koncu, se ji je po preteku pripravištvaja takoj ponudila priložnost za novo, in sicer delo tajnice Zveze muzejev Slovenije. Sedež Zveze muzejev Slovenije smo prestavili iz Narodnega muzeja na Prešernovi 20 v Muzej neevropskih kultur na gradu Goričane. ZMS je začel delati "s polno paro" in v relativno kratkem času smo speljali kar nekaj odmevnih projektov (sodelovanje slovenskih muzejev na prvem salonu/sejmu evropskih muzejev v Parizu – SIME'92, nov vodnik po slovenskih muzejih Les musées de Slovenie, Ljubljana 1991, v 3000 izvodih, 22. novembra 1991 smo ustanovili Nacionalni odbor ICOM Republike Slovenije, Valvasorjeve nagrade in priznanja, prvi "Slovenski muzejski sejem" 25.–30. maja 1992 v Cankarjevem domu v Ljubljani, pripravljali smo normative in standarde, povezali smo se v Kulturniško zbornico in še in še), pri katerih je bila Jana vseskozi aktivno prisotna. Muzejske direktorice in direktorji se bodo začetka devetdesetih spomnili tudi po njenih obsežnih in zanimivih zapisnikih sestankov izvršnega odbora ZMS. Zadnje veliko delo, ki sva ga v večji meri naredila skupaj z Jano, je bila priprava novega *Vodnika po slovenskih muzejih*, Ljubljana 1992, 1993, v petih jezikih, vsaka izdaja v 2000 izvodih. Seveda so naju vsi ti projekti, njen velik delovni zanos, izjemna inteligenca, razgledanost in pozitivna naravnost zelo zblížali.

Mnogokrat smo v Goričanah našli tudi čas za hudomušnosti: tako smo se že za miklavževo leta 1991 napravili v Miklavža (hišnik Brane), angelčka (Rozi in Jana) in hudiča (jaz) ter se odpeljali na sedež Slovenskega etnografskega muzeja, kjer smo z verigami zarožljali po hodnikih in pisarnah, Miklavž-Brane pa je zmolil nekaj molitvic za "grešne duše" naših kolegic in kolegov s Prešernove 20.

Jana se je decembra leta 1993 zaposlila kot kustosinja v Društvu prijateljev Slovenskega verskega muzeja v Stični, kjer je našla svoj življenjski izziv in zgradila sodoben in zanimiv Slovenski verski muzej, ki se je pozneje preimenoval v Muzej krščanstva na Slovenskem. Sredi devetdesetih jo je doletela huda bolezen. A premagovala jo je z neizmerno voljo do življenja in vseskozi ohranila radoživost in optimizem. Ves čas sva ostajala v tesnih stikih. Nazadnje na odprtju razstave *Vrata: prostorski in simbolni prehodi življenja*, 10. oktobra 2013, v Slovenskem

etnografskem muzeju. Kako simbolno! Spoznal sem te pred vrati izpitne komisije na Filozofski fakulteti, odšla pa si skozi Vrata Slovenskega etnografskega muzeja. Ko pogledam tvojo sliko, Jana, enostavno ne morem verjeti, da te ni več! Da je svet tako minljiv! Ničkolikokrat si me s svojo razigrano psičko prišla obiskat na muzejsko ploščad Metelkove, kjer sva kramljala o muzejih, potovanjih ... Ničkolikokrat si me povabila v hiško na Krasu. Kolikokrat sta me s soprogom Dejanom gostila na zajtrkih. So trenutki, ki jih ne bom pozabil nikoli. Je čas, ko si obogatila moje življenje. A vse mine. Tudi mi bomo odšli!

Ralf Čeplak Mencin

V ponedeljek, 16. 12. 2013, smo se na Žalah v Ljubljani poslovili od spoštovane kolegice, etnologinje in sociologinje kulture Jane Cvetko, rojene Tomažič, ki je bila med letoma 1994 in 2002 direktorica Slovenskega verskega muzeja v Stični.

Jana Cvetko (1. 12. 1965–10. 12. 2013) se je v času študija posvečala raziskovanju različnih tem s področja slovenske etnologije in zgodovine. Raziskovala je furmanstvo na Notranjskem, idrijske čipke, simbol sveče v slovenskem ljudskem praznovanju, podobice, jaslice in druge oblike ljudske pobožnosti. Pod mentorstvom dr. Janeza Bogataja je leta 1990 napisala diplomsko nalogo z naslovom *Vinska trgovina v Ljubljani v času od konca srednjega veka do konca druge svetovne vojne*.

Takoj po diplomi leta 1991 se je zaposlila kot pripravnica v Slovenskem etnografskem muzeju. Pripravnništvo je opravljala v dislocirani enoti v Muzeju neevropskih kultur v Goričanah. Tedaj je sodelovala pri postavitvi razstave *Slovenski misijonarji po svetu*, ki je bila na ogled v ljubljanskih Križankah in v Domu Srečka Kosovela v Sežani ob Vseslovenskem misijonskem kongresu. Bila je tudi v uredniškem odboru publikacije o slovenskih muzejih (*Les musees de Slovenie*, 1991).

Po zaključku pripravnništva se je kot mlada kustosinja zaposlila pri Zvezi muzejev Slovenije. Kot kustos-koordinator je med drugim sodelovala pri pripravi Prvega muzejskega salona v Cankarjevem domu, pri organizaciji predavanj v okviru Muzeoforuma in bila v uredniškem odboru *Vodnika po slovenskih muzejih* (1992).

Aktivna je bila tudi pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Leta 1991 je bila izvoljena v komisijo za delo z zgodovinskimi krožki ter bila med letoma 1993 in 1995 tudi njena predsednica. Vrsto let je strokovno sodelovala z Društvom za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra Ljubljana. Nepozabni ostajajo Miklavževi sprevodi, pri katerih je sodelovala med letoma 1988 in 1996. Sprevod leta 1988 je bil prvi Miklavžev sprevod po štiridesetih letih v Ljubljani. Vil se je po Stari Ljubljani v veselje pettisočglave množice. Miklavž je bil igravec Boris Kralj, hudiča pa sta upodobila Svetlana Makarovič in Vojko Vidmar. Leta 1993